

Učiteljski Tovaraš.

~~~~~
List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega meseca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.
za pol leta 1 gold. 30 kr.

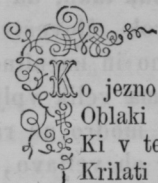

Tečaj IX. V Ljubljani 15. novembra 1869.

List 22.

SONET.

Ko jezno pribuči vihar nemili,
Oblaki črni v zraku se podijo,
Ki v temno noč dan svitli spremenijo,
Krillati pevci vsi so potihnili.

Na zemljo so oblaki vodo zlili, —
Cvetice se zvenele poživijo,
Potoki suhi novo moč dobijo,
Zasije zopet solnčni žar premili.

Takó so tebe, draga domovina,
Oblaki temni dolgo zakrivali,
Pozabljene še bilo ni spomina.

Nevihste časi bodo pa zbežali,
Krog tebe bode zjasnila se tmina
In srečni dnevi tebi zasijali.

Fr. Ser. Cimperman.

Kako naj si učitelj pridobuje veljavo. *)

Učitelj si more veljavo pridobivati in sicer: kakor učitelj, orglavec in srenjčan.

Kar se tiče učitelja kot učitelj, mora dobro razumeti svoje dolžnosti, t. j. izrejo šolske mladine. Vsaki učitelj, ki pride v svojo novo službo, dobro vé, kako radovedno in veselo ga

---

*) Iz učiteljskega shoda na Gorenskem — g. Adamičev spis.

Vredn.

učenci prvo uro pričakujejo. Ko stopi prvičkrat v šolo, se vse oči bistro vanj uprejo. Na njegovem obnašanju o tem trenutku je veliko ležeče. Ako si zna ta čas učitelj pridobiti ljubezen in zaupanje pri otrocih, pridobi si tudi veljavo pri starših; kajti navadno starši doma otroke vprašajo, kako je bilo v šoli. Otroci potem pripovedujejo vse, kar so v šoli videli in slišali. Naglo tedaj učitelja presodijo, ter ga spoštujejo, ali pa je ob veljavo, ker prvi vtis je zelo zelo važen. Varuje naj se učitelj, da se v šoli kaj ne hlina; kaže naj se tako, kakor je; nenaravno zadržanja mu bi pozneje le škodovalo. Učitelj naj vedno marljivo podučuje, in naj ravno tako tudi tirja od učencev, da ga poslušajo. Podučuje naj ne le samo na videz, le kakor posel ali iz vnanje dolžnosti, ampak tako, da bodo otroci res kaj znali, in to vse iz ljubezni do otrok, človeštva in Boga. Kaznuje naj pa varno. Palica je žlahtno in imenitno orodje v šoli. Ako učitelj s palico varno ravna, ima velik vpljiv, neprecenljivo moč. Kakor hitro jo pa učitelj modro ne rabi, palica je ob moč, zraven pa še učitelj in šola ob veljavo, ker še v naših časih prosti kmet misli, da učitelja le za to plačuje, da njegove otroke v šoli pretepa. Večkrat se pripeti, da oča s pipico v ustih in kučmo na glavi prikorači v šolo, in učitelja prosi, da naj njegovega fanta le dobro nabije. Treba je tedaj takim ljudem kazati, da šola ni pretepalnica, ampak učilnica. S palico se ne more vse v glavo vteptati; treba je poterpljenja. Boljši dvajsetkrat eno reč ponoviti, kakor enkrat udariti, da se serce žlahtni in da se odpravlja neotesanost, robust in nagljenje nekterih staršev do vednega pretepa. Učitelj naj ima pri podučevanju vedno pred očmi posebne razmere, ktere učence nagibljejo, da se raji in boljše, ali nerodno in slabo učé. Pred vsem pa naj bode mož pravega poterpljenja. Kdor se po teh pravilih v šoli ravna, kmali ima na vse strani veljavo, pa tudi sam s saboj je zadovoljen.

Vsi ljudje pa tudi nimajo nadopolnih otrok, zarad tega jih pa cerkev toliko bolj mika. Kedar pride učitelj v novo službo, se tedaj tudi rado vpraša: „Kako nek naš učitelj orgla in poje“? Tudi tu se mora učitelj potruditi, da za cerkveno službo ljudstvu primerne, pa vendar v cerkvenem duhu postavljene pesmi zbira in prosto, po navodu harmonije igra ali z orglami spremlja. Nekteri orglavci mislijo, da si le s tem pridobujejo veljavo, ako v cerkvi igrajo poskočnice, in da razbijajo na

orgle i. t. d. Res za prvi trenutek, ali o gotovih časih imajo take kompozicije neko prijetnost, pa v cerkvi ne budé pravega duhá. Večkrat sem že prostega človeka slišal, da se mu veličastno zategnjeni glasi v cerkvi k sercu bolj prillegajo, kakor pa tiste okroglice, ki jih v nemarni orglavci vpletajo med mašne pesmi. O tej reči ne bodem dalje govoril; le toliko še rečem, da učitelj kot orglavec si more v cerkvi pridobivati pravo veljavo, ako v cerkvenem duhu orgla in poje, se vé — učiti se je treba. —

Učitelj, kakor hitro pride v službo, je tudi srenjčan, t. j. ud srenje, na ktereга vsi srenjčanje na tanko pazijo in vsa njegova dela in pota s posebno radovednostjo pretresajo in pretehtujejo. On naj se tedaj povsod pošteno in postavno obnaša; naj bode z vsemi brez izjemka priljuden, postrežen in prijazin. Naj se varuje vsakoršnih družeb, in kolikor mogoče, posebnih prijaznosti; kajti take so se že čestokrat, posebno mlade učitelje na led speljale, da so si težko, ali si pa niso mogli nikdar več kviško pomagati. Varuje naj se zamere. Boljši je poterpeti, kakor pa s srenjo v prepiru živeti. Naj bode varčen, da si pri svojih pičlih dohodkih saj toliko prihrani, da se bode mogel pošteno po svojem stanu oblačiti, ker slabo oblečenega učitelja redko kdo spoštuje, ali pa nihče. Srenja bode spoznala, da ima umnega in modrega možá za svojega učitelja, ki je lepi izgled mladosti in odraščanim. Rada mu bode svoje otroke zaupala, in mu bode iz hvaležnosti še marsikaj privergla. Tako doseže učitelj svojo čast, spoštovanje in veljavo pri srenji; toda to je le njegovo lastno zasluženje!

Treba pa je učitelju tudi podpore od svojih prednikov, kajti učitelj je le učitelj brez trdnega podnožja, in majhen veterček nemile osode (ker on je tudi slab človek) kmali vso njegovo veljavo, čast in spoštovanje spremeni v nečast, sramoto, nesrečo in žalost!

Učiteljevi predniki naj bi tedaj z učitelji varno ravnali, naj bi jih v vseh družbenih in šolskih razmerah po moči podpirali in vsako negodno pravljico o učitelju na zlato tehto položili, do podlage preiskovali, potem ga še le sodili, kajti, ako že ni drugače, da mora biti učitelj kriv, zgubi vselej manj ali več veselja do svojega poklica in občuti dvakrat težje svojo imenitno pa težavno nalogo. Svet pa vesele in vnete učitelje za učiteljski stan tirja. Predniki so tedaj prvi steber učiteljeve

veljavé. Drugi steber je pa blagostanje, plača učiteljeva. Marsikaj veselega bi se slišalo o naših šolah, ko bi bila učiteljem sreča vendar kaj mila, da bi se jim dohodki zboljšali. Res lepa čednost je poterpežljivost, posebno pa še v šoli; pa, žalibože, želoдец o tej stvari nič videti in slišati noče.

Vse, kar tu povem, povem iz svoje skušnje.

Stari in mladi Slovenec.

R.

Rabŭ.

O. Rabŭ kar robŭ servus, rabištŭ, rabičištŭ ancillae filius, rabotŭnikŭ, rabotegŭ, rabičŭ famulus, subditus; raba, rabica, rabičica ancilla, rabična serva, rabotŭnica, rabyni f.; rabija servi, rabije n. bulg. robje; rabota ministerium, rabotina, rabŭstvo servitus, usus, rabotica res; rabij - skŭ, rabotŭnŭ, rabŭskŭ servilis; rabovati, rabotati servire, laborare, rabotiti in servitutum redigere.

S. Rabič, rabičič, raba t. j. usus p. ni za nobeno rabo, rabota ili tlaka, rabotati je i nsl.; rabota ali robota frohne; rabiti operari, uti, vzlasti z daj: kaj ti to rabi; hrov. serb. rob, robinja, robstvo, bulg. robče, robenče; cf. lat. labor, goth. arbaiths; scr. arbha puer, lat. orbus.

Radŭ.

O. Radŭ iucundus, laetus, lubens, alacer, i raždŭ, scr. rādh perficere, favere; raditi i roditi curam gerere, curare, facere; rada, radina, radinica - unica, - ničŭ; radēnije diligentia; radivŭ, raditelŭ diligens; radŭstvo i veselŭstvo, radoštŭ f. pl. laetitŭa, radostivŭ laetus.

S. Vi ste tedaj pisali: jaz sem rad, mi smo radi t. j. radostni, kakor mnogi Slovani še pišejo p. čes. jsem tomu rad; raditi v starejih listinah roditi, zraditi facere; malo rodi za me; za nikoga ne rodiš; nerodljiv inobsequens, degener; neroden immoriger, ineptus, nerodnež, bogaroden longanimis, boga neroden impius.

Razborŭ.

O. Razborŭ consideratio, delectus militum; ne -- rŭnē inconsiderate, razbrati diiudicare.

S. Nsl. razbor discretio, razborit discretus.

Razvétü.

O. Razvétü seditio, decretum; - tñikü seditiosus; raz-vêšta - ev - avati seditionem excitare.

S. Kakor govoriti tumultuari, loqui; v êt ü verbum, sermo; vêštñikü seditiosus.

Razlikü.

O. Različi, - ñnù varius, raznoliči - nù, razñnù diversus, različije discrimen.

S. Rabijo Vam glagoli razlikovati, različati, različistvovati, razñnstviti - vovati distinguere, razñniti - nja - niši discernere, - se, nsl. na razen, zrazen boga; ne želi nič zrazen kar je prav; razen f. die spalte.

Razmeta.

O. Pa razmirije discordia, razmirica bellum.

S. Hrov. serb. razmirje, razmirica; stsl. razmiriti se bellum gerere.

Razoriti.

O. Razorja - riši, - orjati - arjati, - orati evertere, corruere, - se solvi, razoriteli - orñnikü evertens, eversor.

S. Razorü pa je kar zazorü vituperatio, reprehensio; razorati orare; nsl. razare f. pl. die am ende des ackers gezogenen furchen, serb. razor grenzfurche.

Razumivü.

S. Sapiens, razumičñnù cogitabundus, prudens, razumñnikü contemplativus, razumije, - mñstvo, - stviije cogitatio, razumêtelñ qui intelligit.

Raj.

O. Paradisus, raj božij; rajskü p. rajska krasota, — ko žilište.

S. Nsl. nota raj meritum (roj tanz e germ. mutuati sumus); to mi pa ni všeč; sej ste pisali prej: Videtur a radü derivari posse, cf. naj a nadü. Nota tamen neosl. rajati esse saltare et lus. sup. reja saltatio, quod a scr. ri se movere derivamus.

Ramênü.

O. Tudi ramñnù, ramjanü vehemens, celer p. düždñ, plamy, ramênaja toplota; rameno valde p, kopati; ramênê celeriter, graviter, ramênistvo vis; ramna, ramnê, ramñni i milostivi (cf. rad. rãdh; ramênü uti ru-mênü a rud. rudh).

S. Pa ni iz rame, ramena humerus? Česki se rabi naramně valde na pr. náramně veliký, n. prositi, naramnost vis. Nsl. se bere rameno, ramino, daleč rameno; pogostoma ga ima Kastelec v 17. veku. Naj lože bi pisal jaz ramno velik, drag itd.

Raskošl.

O. Voluptas, raskošlstvo mollities, -šino dissolute.

S. Nahaja se že tudi v slovenskem slovstvu, kakor v hrov. serb. razkoša voluptas, luxus, razkošan, in stsl. kohati amare, kohanije amor, polj. kochać primerjate z raskošl.

Rasoha.

O. Furca, furcis innixa trabs; rasohŭ, rasohatŭ divisus, geminus, duplex cf. rasohača; rasošinŭ ad equuli supplicium pertinens.

S. Nsl. rasoha furca, baum mit kurz behauenen ästen, der als harpfe benützt wird (cf. ostr, komarča), rasohast bifurcus; stsl. rasohaty nogy; — to drêvo, — ta brada, — tŭ jazikŭ.

Rasprlnikŭ.

O. Seditiosus, rasprlnŭ contentiosus, ambiguus, rasprja seditio, dissensio, dissidium, rasprŕenje contentio (cf. prati).

S. O tem sva govorila dokaj; razun rasprŕeti se imate tudi rasprŕevati se rixari, — vanije rixa.

Rasti — rastiti.

O. Rasti-rastŭ-rasteši crescere na pr. rastyj tŕlomŭ i dušeju: rastiti-štŭ-stiŭsi proferre, augere, producere, alere (vlasj), feneri dare, — se crescere.

S. To je znamenito, da imate glagol ta v 1. pa v 4. verstj; delati je morda razloček (cf. stsl. rastenije crescere, incrementum, pa raŕstenije augere, aetas). Nsl. rasti, rasem, rastilo: drêvo na rastilu kupiti, raselk wachstum, raŕa; rastiti befruchten: petelin kuro rasti (česk. rosti, rostu, eŕ, e, .. wachsen, rostiti kultiviren, bauen).

O. Rastŭ m. statura; usura, i rastŭ m. fenus: rastŭ na rastŭ i listŭ na listŭ; morbus quidam, splen, — malum hypochondriacum, rastŭnŭ, rastŕgŭ fortasse statura, raslŭ f. german.

S. I lastne imena: Rastŭko, Rastŭci, Rastislavŭ (cf. Crescentius, Adauctus), nsl. rast f. wachstum.

Rati.

O. Rati f. pugna, insurrectio, exercitus, ratinikū hostis, ratinū bellicus, contrarius, ratiti se, ratovati, ratistvovati bellum gerere.

S. Vzlasti hrov. serb. rat bellum, exercitus, sedaj m. sedaj ž. sp.; ratište hasta, ratovište pertica, fustis, nsl. ratišče hostile, securis; rantišče sensenstiel et ranta lange stange.

Račiti.

O. Račā - čiši velle, amare, tolerare; račenije desiderium, amor, fascinatio; račiteli — nica — nū qui — quae amat, amans, propitius.

S. To besedo imajo že briz. spom., in služi skoro vsem Slovanom, naj rabi i meni: račite n. blagovolite, hotite, volite; meni se rači ali hoče.

P a š n i k.**Kako spoštovanje do učiteljstva v soseski šoli koristi, in kako naj se tedaj pospešuje. *)**

Vsak človek si prizadeva, da si pridobi spoštovanje in ljubezen pri ljudeh, ako hoče veljavo pridobiti svojemu stanu ter srečno in mirno živeti; toliko bolj pa je potreba, da učitelja v soseski ljubijo ter mu zaupajo, ker le po tem potu se more za šolo kaj doseči.

1. Srenja dá rada in z veseljem to, kar se potrebuje za šolo.

2. Starši radi otroke v šolo pošiljajo in jih tudi doma k pridnosti priganjajo.

3. Vpričo otrok in sicer tudi starši spoštljivo od učiteljev govoré, tako se navadijo otroci učenika ljubiti in spoštovati, radi hodijo v šolo, so pokorni in pazni, kar je pri šoli neobhodno potrebno.

Iz teh razlogov mora se tudi učitelj prizadevati, da si zadobi ljubezen srenjčanov, tedaj se mora:

1. vsega skerbno ogibati, kar bi ga pripravilo ob dobro ime in veljavo;

*) Poslovenjeno po g. Galmajerjevem nemškem sestavku.

2. naj svoje dolžnosti na tanko spolnuje;
3. vse njegovo vedenje in obnašanje naj bo tako vravnano, da si bo ohranil ljubezen in spoštovanje v srenji.

Šolske stvari.

Povestice za otroke.

Vabljenec in drugi ptiči.

Ptičar je postavil drevo polno limanec, zraven pa tičnico z vabljencem, pod drevo pa je potresil različnega zobanja in drugega ptičjega živeža. Zaperti vabljenec neprenehoma poje in kliče k sebi svoje tovarše, ki so mimo letali. Neki sosedni ptič pravi: »Poglejte, tovarši, koliko naj boljšega živeža je tu in naš prijatelj, kteremu se tu tako dobro godi, nas vabi k sebi! Usedimo in posladkajmo se! Komaj pa se usedejo, se ne morejo ganiti, in neusmiljeni ptičar jih zapre v tesno kletko. Le samo eden iz med teh sosednih ptičev ne gre blizo, ter gleda od daleč, v kakšno nesrečo so prišli njegovi tovarši. Vabljenec ga vpraša: »Kdo te je naučil, da si tako moder?« »Moja mati me je tako učila in djala: »Kedar koli se ti kaže velik dobiček brez truda, takrat se varuj! gotovo je zvijača zraven.«

(A. G. Mëssner.)

Pes in bik.

Pes in bik se razprêta, in pes kliče bika na boj. Zaničljivo gre bik na boj, in si misli: »Mu bom že zavertal, da bode dovolj imel; kako si taka mala stvar upa tako možato žival, kakor sem jaz, na boj klicati!« Začneta boj, — pa glej, komaj se bik pripogne z glavo in rogni k tlam, da bi psa pritisknil, kar pes nagloma skoči in ga zagrabi za uho, ter ga tako terdo derži, da ga bik z vso svojo močjo ne more odtresti. Razmesarjeno uho ga bolj in bolj boli, in na zadnje psa prosi, da naj ga pusti, sej bode mirno z njim živel. — Ne zanašaj se vselej na telesno moč!

Voda in olje.

Sluga nalije v neko svetilnico olja in vode. Olje se ošabno na kviško vzdigne in zasramuje vodo, ki na dnu ostaja. »Ne hvali se pre-zgodaj!« pravi voda, »varuj, da ti ne bode tvoja verhna stopnja še gorko presedala!« Ko se še pričkata, prižgè sluga stenj (toht). »Vidiš,« pravi olje vodi, »kolika svetloba je okoli mene! Ko bi bil jaz ostal s tabo združen, bi ne bil prišel do take slave!« »Gotovo ne«, pravi voda, »pa le poglej, kako te ta tvoja slava jé; pol manj te je že, kakor te je bilo.« Nekaj ur potem že olja ni bilo več, kajti ogenj ga je povžil, stenj ugasne; vodi pa se ni nič zgodilo.

Slava in blišč ne koristi vselej.

Književnost.

Ministerski ukaz 17. sept. t. l. s šte. 8673 dovoljuje za šolo te le knjige:

„Fibel und Erstes Lesebuch für Volksschulen.“ (K. k. Schulbücherverlag in Wien. Preis eines gebundenen Exemplares 17 kr.)

— „Sprach- und Lesebuch für die zweite Classe der Volksschulen.“ (K. k. Schulbücherverlag in Wien. Preis 27 kr.)

— „Lesebuch für die dritte Classe der Volksschulen.“ (K. k. Schulbücherverlag. Preis 35 kr.)

— „Sprachübungen für die dritte Classe der Volksschulen.“ (K. k. Schulbücherverlag in Wien. Preis 20 kr.)

— „Oesterreichischer Arion.“ Gesangbuch für Volksschulen. Herausgegeben von Bernhard Speneder. In zwei Abtheilungen. Wien, Rudolf Lechner's k. k. Universitätsbuchhandlung. (Preis einer jeden Abtheilung 40 kr. Die Liedertexte ohne Noten 15 kr.)

— „Slovensko - nemški Abecednik.“ Slovenisch-deutsche Fibel. (K. k. Schulbücherverlag in Wien. Preis 27 kr.)

— „Pervo berilo in slovnica za drugi razred.“ Sprach- und Lesebuch für die zweite Classe. (K. k. Schulbücherverlag in Wien. Preis 26 kr.)

Prišlo je tudi ravnokar na svetlo:

Prirodoslovje v podobah. Slovenski mladini v poduk in zabavo posvetil Ivan Tomšič, učitelj na c. kr. normalki v Ljubljani. V založbi in na prodaj pri Jan. Giontinitu, bukvarji. Ta knjiga (v veliki četrtertinski obliki) je prva tej versti v slovenskem jeziku. Na prvih 15 straneh je popis dodanih prirodoslovnih podob iz živalstva, rastlinstva in rudninstva, in sicer 1. domače doživke (osel, koza, konj, prešič, pes, mačka, krava, ovca, velblod); 2. divje doživke (tiger, volk, lev ali oroslan, tur ali bizon, mrož, medved, nosorog); 3. ujedne ptice (planinski orel, berkasti ser, kondar, sokol, sova, kregulj ali kokošar); 4. ptice pevke (kos, slavec, kolibar, drozeg, ščinkovec, konopljenka, lišček, penica, senica modra, steržek, pastarica, cizek); 5.

domača perutnina (pavasti golob, labud, raca, gos, kokoš, petelin, puran); 6. dvoživke (žaba, zelena žaba, rega ali vega, belouška, močerad, želva gerška, gad, krokodil); 7. ribe (karp, morski konjiček, ostrež ali čop, morski volk, jesetra, ščuka, jegulja ali ogor); 8. metulji (mlečkovi večernjak, citronček, večerni pavlinček, koprivar, lastovičar, admiral, pogrebec, smertoglavec, Apolon); 9. žužki ali zaželke (zelena kobilica, rogač, seršen, kačji pastir, čmerlj, bramor, brošč, ogerci, govnač); 10. raki, polži, červi in pajki (jedljivi polž, rak, močvirni mlakužar, marmorni ali kopičasti polž, pijavka ali pivolica, pisana troblja, škorpion, deževna glista, pajk križnik); 11. sadje (kutna, jablana, hruška, češplja, mirabela, vinska terta, črešnja); 12. koristne rastline (kamilica, kavino drevo, poprov germ, izlandski lišaj, konoplja, bombaževец, kitajski čajevец, lan); 13. škodljive in strupene rastline (rudeči naperstec, kristavec, volčja jagoda, podlesek, mišjek, volčja črešnja, čerlenka, mušniča); 14. rudnine in okamenine (marmor, agat, gorski kristal, svinčena ruda, čisto srebro, čisto zlato, modri bakrenec, premog, amonit, okameneli morski jež). Za tem popisom pridejo podobe spredaj naštetih živali in drugih stvari. Podobe so na 14. čertinkah prav belega papirja in so tako lepe in s tako živimi barvami namalene, da že nismo kmali videli tako resničnih in krasnih podob; in ravno to je, kar morajo imeti vsi popisi s podobami, kajti, čemu so podobe, če niso prave in lepe? Učitelji, ki mladino sedaj podučujete v vseh potrebnih in lepih rečeh in z berilnimi vajami tudi združujete prirodoslovje, kupite si to knjigo (velja le 1 gold.), in prepričali se bote, koliko bode te koristili ž njo v šoli. Noben učitelj in nobena slovenska šola naj ne bo brez tega prelepega šolskega pomočka!

Učiteljsko društvo za Kranjsko.

V četrtek 4. t. m. je imel odbor učiteljskega društva svojo drugo sejo. Pervosednik omenja, da je sedaj odbor nekaj časa na vitez (kajti posamni udje so vedno za društvo delali) nekako praznoval, ker konec šolskega leta imajo učitelji dovolj svojega posla, o šolskih praznikih pa tudi ni vseh doma i. t. d., tedaj na zimo pa, ko se sploh vsako društveno življenje bolj oživlja, hoče

tudi odbor učiteljskega društva marljivo delati, posebno pa še sedaj, ko se nam učiteljem na Kranjskem na vse strani — za šolo in za se — toliko dela kaže. Na prošnjo, ki jo je odbor lanskega splošnega učiteljskega zbora o učiteljski plači poslal vladi in deželnemu odboru, je sicer slavna vlada odgovorila in nam upanje dajala, da se bode ta stvar vravnala v deželnem zboru, a to se do sedaj še ni zgodilo. Učiteljsko društvo je tadaj o zboljšanju materialnega stana ljudskih učiteljev storilo vse, kar je moglo; sedaj pa mu ne kaže drugega, kakor še dalje terkati in moledovati, dokler učitelji na Kranjskem vendar enkrat ne prederejo do svojih pravic. Po naj hitrejem potu se to doseže, ako srenje same storé kaj za učitelje, kakor je ravno kar storilo ljubljansko mesto. S tem kažejo srenje, da je vendar že prišel čas, da se med drugimi prenaredbami v deželi tudi stori kaj za ubogi učiteljski stan.

G. Gerkman povdarja potrebo, da bi se učitelji večkrat shajali, posebno tudi zavoljo tega, da bi se pogovarjali o novih šolskih postavah in bi potem to vsak v svojem okrogu razjasnovali; to bi gotovo ne bilo brez koristi.

Pervosednik poroča o delovanji odborovem. Omara za knjižnico se je kupila, in knjige so se, kolikor je bilo mogoče, vredile; tudi imenik bode kmali pripravljen za natis. Knjižnica se je pomnožila z nekterimi prav primernimi knjigami, ki so jih darovali preč. g. profesor Marn, g. Gerkman in nekaj pervosednik.

Po pervosednikovem nasvetu se bodo za knjižnico kupile še te le knjige: 1) „Bibliothek pädagogischer Klassiker“, 2) „Oesterreichischer Rechenmeister“ (Lamberger), 3) „Materialien für Schulpraxis“ (Hofer u. Schubert), 4) „Turnschule für Knaben und Mädchen“.

Pervosednik toži, kako se mu godí z razpošiljanjem časopisov; devet zavitkov je že šlo med ude, pa še le dva sta prišla nazaj. Če pojde tako, pride knjižnica ob časopise, kateri imajo vendar vsaki čas kolikor toliko znanstvene vrednosti. Treba je, da ima društvo svojo sobo. Pervosedniku se naroči, da naj poskerbí, da društvo dobí primerno sobo. Dokler pa društvo nima svoje sobe, bodo vsi časopisi za branje pripravljeni v sobi 4. razreda mestne glavne šole (v drugem nadstropji v reduti), kjer jih udje morejo brati razun šolskih ur, t. j. od $\frac{1}{2}$ 12 do $\frac{1}{2}$ 2 opoldne in ob 4 in dalje popoldne. Kedar pa se dobí primerna društvena soba, se bode to udom nemudoma naznanilo.

Dalje se določi, da bode društvo o novem letu na svoje stroške izdalo „imenik vseh ljudskih učiteljev na Kranjskem“, kteremu bode tudi pridjan zapisnik vseh knjig, ki jih ima društvena knjižnica, sporočilo učiteljskega društva in šolska postava od 14. maja l. 1869. Udje učiteljskega društva bodo v tem imeniku z „zvezdico“ zaznamovani; ta imenik dobé vsi udje učiteljskega društva brez plačila za novo leto 1870.

Dopisi in novice.

Iz Ptuja. Oznaniło. Učiteljsko društvo ptujskega okraja bode imelo svoj prihodnji shod dne 2. decembra t. l. pred poldnem ob 10. v znani sobi mestne šole v Ptuju. Društveni predstojnik.

Iz Celovca. (Sklepi družbe sv. Mohora zastran Janežičevega spominka.) Odbor družbe sv. Mohora je 9. oktobra imel posebno sejo, v kateri je bilo sklenjeno, kako se ima ravnati z nabiranji denarjev za Janežičev spominek in njegovo vstanovitev.

Sklenilo se je enoglasno to-le:

1. Naj se Slovenci naprosijo, da naj „Besednik,“ kateri je zdaj vdovi in sirotama edina podpora, prav izdatno podpirajo.

2. Naj se Slovenci vabijo, da pošiljajo denarja za „Janežičev spominek“. Od tega denarja se oberne 300 gl. za spodoben spominek na grobu, kar se pa več nabere, naj se vloži v hranilnico na obresti. Eno polovico teh odstotkov dobiva Janežičeva hči Olga do svoje smerti, eno pa njegov sin Evgen do svojega 30. leta. Odbor, ki nabrani denar oskerbljuje, vzdiga vsako leto obresti iz hranilnice in jih izroča Janežičevi vdovi, dokler vdova ostane in otroka ne postane ta polnoletna.

Vdova mora te obresti obračati za spodobno odgojitev imenovanih dveh otrok. Ko pa vdova umerje ali se omoži, dobí te njene dolžnosti in pravice otrok postavni varh ali jerob. Kedar Olga umerje ali pa Evgen 30 let star postane ali pa tudi če prej umerje, napravi se iz tako oprostene polovice ali polovic shranjene istine ali glavnice tako imenovana „Janežičeva vstanovitev,“ do katere ima pravico najpred Janežičeva rodovina in žlahta, potem iz gornje in spodnje Rožne doline, in slednjič sploh na Koroškem rojeni slovenski učenci. Pravica, to vstanovitev ali štipendijo deliti, pripada odboru družbe sv. Mohora.

3. Nabira za „Janežičev spominek“ naj se raztegne na pet let, in naj se voli poseben odbor treh gospodov, ki darila v ta namen dajana sprejema in oskerbljuje.

4. Na to nabiro daje družba sv. Mohora celih pet let vsako leto polovico čistega dobička, ki jej po plačanih stroških iz vsakoletnega pošteva ostane.

Tako je sklenil družbin odbor in je — tako mislimo — gotovo ravnal po volji vsega naroda slovenskega. Zasluge Janežičeve so nepopisljive za ves narod, — ves narod naj mu tudi stavi spodoben spominek. Janežič je brez vsega dobička delal za ves narod in ni si nabiral zakladov, ki bi jih zapustil svojim otročičem. Od leta 1852. do leta 1868. je brez vse plače čisto zastonj spolnoval težavne dolžnosti tajnikove za družbo sv. Mohora. Časniki, ki jih je na svitlo dajal, niso si dobili nikoli toliko naročnikov, da bi si bil rajni kaj mogel na stran devati za svojo družino. Bolehal in bolehal je leta in leta in tako veliko denarja potrosil na zdravnike in zdravila. Mladim pisateljem, ki so mu pošiljali rokopisov, je plačeval njih izdelke čez mero dobro, da bi jim veselja narejal in jih vnmal za daljše delo-

vanje na polji narodnem. Naročnine, ktero so poverjeniki nabirali po raznih mestih, ni dobival cele, temuč moral je pogostoma zgube terpeti, ktere so znašale sto in sto goldinarjev. Zdaj se lahko verjame, da si Janežič ni nabiral zlata in srebra. Lahko se verjame, da so ga na smertni postelji zdihljeji posilili in solze polile, ko je pomislil, kaj bo z njegovo družino. Naravnost povemo, da smo mu britke ure polajševali in sladili s tem, da smo mu rekli: Slovenski narod tvoje družine pozabil in zapustil ne bo.

Slovinci!

Na smertni postelji in že umirajoč se je Janežič Vas prijazno spominjal in Vam priporočal svoja dva otroka, ki šteje Olga 14, Evgen pa 8 let. S tem upanjem je Janežič umrl, da se bodo Slovenci usmili njegovih otrok. Slovenci! ali se je rajni mar motil? Ali ne bote poiskali po vseh kotih in predalih in radi položili za Janežičev spominek poslednjega krajcarja, ki bo služil na čast celemu narodu in sperva podpiral Janežičeve, za njimi pa druge slovenske otroke? Slavni bratje naši Čehi so Zdenki Havličkovi nabrali tavžente za doto in jo poslaviili z imenom: „Hči češkega naroda“. Nas Slovencev ni sicer toliko kakor Čehov, pa vendar nas je $1\frac{1}{2}$ milijona, in ako vsakteri le po krajcarju daje, dobimo že lep denar za uboga otročiča in za njima za druge slovenske učence.

Slovinci! Slavimo slavno slavnih Slavov slavo. Živila Janežičeva vstanovitve!

Za odbornike, ki bojo nabiralo in oskerbljevali podarjeni denar, so se izvolili ti-le gospodje: Dürnwirth Karol, špiritval v Celovškem semenišču, B. C. Rossbacher, trgovec, in Einspieler Lambert, škofji tajnik v Celovcu. Denar naj se pošilja pod napisom: Dürnwirth Karol, špiritval v Celovcu. Vse, kar se pošlje v ta namen, bo razglaševal Janežičin časnik „Besednik“ in prevzel se bo vsak darček s hvaležnim srcem. Po petih letih se pa položi celi račun od te nabire za Janežičev spominek.

Slovinci! Božja pomoč!

V Celovcu 11. oktobra 1869.

Iz Predoselj nad Kranjem. Kakor druga leta, tako smo tudi letos pričeli 3. nov. šolo, in mislim, da tako tudi v vsem okraju; ker ni bilo mogoče dalje živine pasti zarad velikega snega. Pri nas so mi pravili, da je bil 18 do 20 palcev debel. Napravili so pa, kakor vsako leto, z sneženo mašino lepo pot iz vseh vasí do cerkve in šole. Tudi pri nas je bilo po stari navadi oznanjeno, da se pričnè s sv. mašo šola. V sredo torej je bila $\frac{1}{2}$ 10. ure sv. maša, pri kateri so učenci lepo peli in prosili božje pomoči za srečen začetek. Po maši smo jih vverstili v šolo. Vseh vkup učencev in učenk je 168 — dovolj za enega učitelja. Nekatere je zima prehitela, da hočejo bosi v šolo hoditi, ker še nimajo čevljev.

Tudi nedeljsko šolo smo 7. nov. pričeli, v ktero je prišlo 110 dečkov in deklet. Za nedeljsko šolo imamo dobro knjigo: „Ponovilo“.

Naprosil sem tudi našo čast. duhovščino, da so oznanili napredovalno gospodarsko-kmetijsko šolo, katero sem tudi pričel 7. nov. Vsako nedeljo in praznik po kerščanskem nauku bodo prišli nedeljski dečki in drugi odrasčeni (če bodo hotli) poslušat, kajti druge dneve ni lahko mogoče. Brali in učili se bomo: „Umno kmetovanje“ (Zalokarjevo), „Kemijo“ (Vertovčevo), „Fiziko“ (Robidatovo), „Umnega gospodarja“, „Domače in tuje živali“ (Mohorjeve knjige) i. dr. Se vé, da to ne bode mogoče vse v enem letu, sčasoma pa se bode vendar precej zgodilo. Že prvo nedeljo je bilo 80 poslušalcev, in med temi več odrasčenih; upam, da jih zanaprej še več pride, ker od začetka se še sramujejo veliki v šolo hoditi. Se vé, da se tu ne bode učilo, kako se mlati, kosi, orje, kravo molze itd. Treba je ljudi le napeljati, da z mišljenjem, umom in s pametjo se mora vse opravljati. Treba je poznati pri kmetstvu vse lastnosti, postave in vodila in učiti se, kako se dajo mnoge reči naj bolje pridelovati, hraniti in v korist obračati. Da prvo kmetovanje ni bilo tako, kakor pozneje, vsak lahko verjame. Pa sej je tudi sedaj med kmetovanjem in kmetovanjem velik razloček. Torej je treba, da se človek vedno uči iz dobrih knjig in po posnemanju.

J. Sajè.

Iz ljubljanske okolice. (Zbor učiteljev ljubljanske okolice.) (Dalje in konec.) — Tretje vprašanje: „Kako pospešuje veljava učiteljskega stanu vseh v šoli, in kako naj se ta pridobuje“, vname prav živahno besedovanje. V izverstem slov. govoru omenja med drugim g. Papler basage, s katero učitelj na rami nosivši, in od hiše do hiše biro pobiraje gotovo ne pospešuje veljave učiteljeve. G. Borštnik omenja med drugim šolski denar, g. Kuhar pičlo izobraženje in slabo materialno stanje, g. Levstik mežnarijo, ter se pritožuje, da mora učitelj zvoniti, streči, cerkev pometati itd.; tudi toži, da mora o semnjih „štantnino“ pobirati, da pride dostikrat v neuščno „situacijo“, da mora z „bričem“ ta posel opravljati itd. G. Arko meni, da navada, ob nedeljih in praznikih vedno nove pesmi peti, veliko časa učitelju že s tem potrafi, ko se mora s pevkami ubijati. G. Mežnar pravi, da naj se tudi opusti ogledniška služba pri mertvih, ker tudi ta njegove veljave ne pospešuje. —

Pri končnem občnem razgovoru povzame g. inšpektor to vse vkup, ter zapisnikar g. L. Cvek v zapisnik zapiše te le pglavitniše točke: 1. slabo materialno stanje, 2. izkazek otrok, ki neredno obiskujejo šolo. 3. mežnarsko službo. 4. bira. G. inšpektor pravi, da štev. 1, 3, 4 bode nova šolska postava, štev. 2 pa okrajni šolski svet v prihodnje učitelja rešili. Tako se reši tretje vprašanje. Potem g. inšpektor naznanja, da za njegov okraj preneha biti četrtek počivalni dan, in bode zanaprej sredo to, kar je bil dozdej četrtek. Dalje omenja še nekterih napak, katere je na svojem popotovanji pri podučevanji opazil, ter učitelje nagovarja, da naj si prizadevajo, da jih vprihodnje odstranijo. Tudi učiteljem na serce polaga važnost spodobne obnaše zavoljo nove šolske postave, ker bode marsikteri učitelj voljen v okrajni šolski svet. S slavoklici na vladarja sklene g. inšpektor svoj govor.

Konečno poprima še g. okrajni pglavar besedo, omenivši imenitnosti in truda učiteljevega, ter nagovarja učitelje, da naj mu vsaki

potrebe in ovire svoje šole pismeno naznani, da mu bode mogoče, kaj storiti in da bomo tako z združeno močjo na splošno korist delali. Učitelji to veselo sprejmejo. Zbor se konča ob polni ene ure.

Iz Ljubljane. Prošnja, katero so učitelji mestne glavne šole že pred dvema leti mestnemu magistratu izročili in v kateri so za povikšanje svoje plače prosili, je bila v seji mestnega svetovalstva 2. t. m. srečno rešena, in sicer tako le:

učitelju	4.	razreda	so	povikšali	plača	od	500	na	600	gold.
"	3.	"	"	"	"	"	420	"	500	"
"	2.	"	"	"	"	"	367 gl.	50 kr.	"	450
"	1.	"	"	"	"	"	262	"	50	"

Ta plača se bode izplačevala od 1. jan. 1870. l. Naj bi tudi druge srenje po deželi posnemale ta gotovo lepi zgled!

— Ministerstvo za šolstvo je tudi učiteljskim pripravnikom na Kranjskem dovolilo 12 štipendij po 100 gold. Lepa pomoč! pa vender pri vsem tem mladenčev ne mika učiteljstvo; letos je menda pet novincev v pripravniški šoli.

— Slovenski in nemški časopisi so poslednji čas naznanjali nesrečo, ki se je pripetila pri telovadbi z nekim učencem 4. razreda v mestni glavni šoli. Naj tedaj še „Tovars“ pové to prigodbo in sicer nepristransko in samo na sebi, kakor je! Učenci mestne glavne šole so pri telovadbi tako razdeljeni, da se 1. in 2. razred hodita k „Sokolovemu“ učitelju, 3. in 4. razred pa k učitelju ljubljanskih „turnarjev“ telovadit, in sicer vsaki razred po dvakrat na teden. K vsaki teh vaj gre tudi šolski učitelj s svojimi učenci, da jih verdeva. Preden so se telovadbe pričele, se je vsem učencem, posebno pa še v 4. razredu (kjer so že bolj zmožni) razlagalo, kaj in čemu so telovadbe i. t. d., ter se je tudi naravnost zapovedalo, da noben učenec pri telovadbah ne sme storiti kaj, kar bi se mu ne ukazalo, in da se v telovadnici nobeden ne sme dotakniti drugega orodja, kakor tega, ki se mu dovoli. Učenci so to tudi radi ubogali in se veselo vadili v „meri hoditi“, „roke in noge prav gibati“ i. dr., kakor so sploh prve vaje pri telovadbi. 22. preteč. m. se vadijo učenci 4. razreda tudi že nekoliko plezati, se vé, da le toliko, kolikor je kdo mogel, in pri vsakem je bil telovadbini učitelj zraven, da je tū pa tam pomagal in poprijemal, če je bilo kaj treba. Posamni učenci plezajo, drugi pa stojé v versti in gledajo plezavce, ter se radujejo nad to veselo igro. Malo pred, preden je treba domú iti, se pri šolskem učitelju oglasi učenec R., in toži, da mu ni dobro. Učitelj meni, da je to kaj navadnega, ker ta učenec že nektrekrat zavoljo bolehanja ni prišel v šolo, ter ga pusti z nekim tovaršem domú, in ne misli kar nič hudega o tem; še le, ko po časopisih zvé, da si je učenec R. pri telovadbah vrat zlomil, praša v šoli o tej žalostni novici, in samo dva učenca vésta povedati, da se je R. med tem, ko so se drugi učenci med plezanjem vverstovali, za učiteljevim kerbtom mimo gredé kar hopima dvignil se proti neki ranti (Reckstange), in je na

tla padel, ter potem šel k šolskemu učitelju in djal, da mu je slabo. R. si je pri tej nerodnosti res vratl premaknil, da je bil nevarno bolan, toda sedaj mu je že bolje in upamo, da pride kmali v šolo, gotovo pa bode vse svoje žive dni pomnil, da tega, „kdor ne v boga, te pe nadloga“. Pa tudi ne pervikrat in zadnjikrat se ni zgodilo to, da so se vertoglavi otroci kaj poškodovali, akoravno so jih odraščeni še tako vestno varovali.

— V četrtek 11. t. m. smo spremili na pokopališče g. Filipa Fröhlicha, profesorja višje realke in akademičnega malarja, ki je po dolgem bolehanju, 43 let star umerl. Naj mirno počiva!

Razpis učiteljske službe.

V šoli sv. Jerneja pri Konjicah se bode postavil začasni učitelj, kteri bode imel 200 gold. letne plače, stanovanje, derva in prostovoljno moštovo biro. Učitelji, ki želé to službo dobiti, naj se do konec meseca listopada zglašajo šolskemu odboru pri sv. Jerneju pri gosp. Ladislavu Possek-u (pošta Polčane).

Pri sv. Jerneju 31. vinotoka 1869.

Za šolski odbor:

*Vincenc Kolar,
Gašper Marguč,
Jožef Pirš.*

Premembe v učiteljskem stanu.

Na Kranjskem. *) Prestavljeni so gg.: Jožef Jerom, zač. učitelj na Žalini, na Kerko, in Matej Kračman, zač. učitelj s Kerke v Žalino; Janez Peruci iz Stopič v Toplice, in France Silvester iz Toplic v Stopiče; Jožef Vovk, zač. učitelj na Bohinjski Beli k sv. Jurju pri Šmarji, Martin Breznik, poterj. pripravnik, za zač. učitelja k sv. Jakobu pri Savi; France Avsec, podučitelj v Blejskem Gradu, za zač. učitelja na Bohinjsko Belo; France Hrovat, podučitelj v Cerknici, za podučitelja v Grad; Jernej Čenčič, osebni podučitelj v Zatičini, za podučitelja v Cerknici; Jožef Majar, poterj. pripravnik, za podučitelja v Zatičino; Leopold Suhadobnik, za zač. učitelja v Šmarten pod Šmarno goro; Valentin Pin, podučitelj v Cerkljah, za učitelja v Podrago; Alojzi Medja, podučitelj na Igu, za podučitelja v Cerklje; Janez Grebenec, poterj. pripravnik, za podučitelja na Ig; France Mercina, učitelj v Podragi, za učitelja na Góče.

*) Vljudno prosimo, da bi se gg. tovarši učitelji, ki so blizo urad na Štarskem, Koroškem, Primorskem itd. pogovorili in pošiljali „Tovarsu“ premembe v učiteljskem stanu“ vsak iz svojih krajev, da bi jih, kakor do sedaj, tudi še dalje naznanjal. Vredn.